

Kırılganlıktan Yılmazlığa: Doğal Afetlerde Çocuk ve Gençlerin Görünmeyen Gücü

Tülin ŞENER¹

GİRİŞ

Afetler, deprem, sel, yangın, kasırga gibi doğa olaylarından kaynaklanabileceği gibi uçak kazaları, petrol, kimyasal sızıntılar ya da terör ve diğer kasıtlı şiddet eylemlerinden dolayı ortaya çıkabilir. Tüm bu felaketlerin ortak noktası ölüm ve yaralanmalara ek olarak yerinden edilme ile büyük maddi ve manevi hasarlara neden olmasıdır. Afetler bireyleri, aileleri ve toplulukları çeşitli şekillerde etkileyebilir. Araştırmalar daha çok çocuklar ve gençler başta olmak üzere yaşlılar, özel gereksinimli bireyler, yoksullar, göçmenler gibi kırılgan grupların etkilenme biçimlerine odaklanmaktadır. Afetlerin neden olduğu fiziksel yıkımlar ve bu yıkımların psikolojik ve toplumsal sonuçlarına çok boyutlu yaklaşıldığında bu grupların gelişimini ve iyi olma halini anlamak ve etkili önleme ve müdahale çalışmaları planlamak önemli görülmektedir.

Dünyanın her yerinde çevresel, demografik, teknolojik ve sosyoekonomik koşullar arasındaki karmaşık etkileşimin bir sonucu olarak afet riski artmaktadır. İklim değişikliği, nüfus artışı, artan şehirleşme, riskli teknolojiler ile artan toplumsal ve ekonomik eşitsizliklerin tümü, afet olaylarında önemli etkiler yaratmaktadır (Perrow, 2006; Swiss Re 2007). Doğal afetlerin ruh sağlığı ve toplumsal işlevsellik üzerinde ciddi etkileri bulunmaktadır (Norris vd., 2002). Bu etkiler farklı sosyokültürel ve ekonomik yapılarıdaki bireylerde ve farklı yaş gruplarında değişiklikler göstermektedir. Bir afet deneyiminin ardından çocuk-

¹ Prof. Dr. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Psikolojisi AD., tsener@ankara.edu.tr

KAYNAKLAR

- AIDR. (2021). Disaster Resilience Education for Young People. Haziran, 2023 tarihinde https://knowledge.aidr.org.au/media/8874/aidr-handbook_dreyp_2021.pdf adresinden alındı.
- Anderson, W., A. (2005). Bringing Children into Focus on the Social Science Disaster Research Agenda. *International Journal of Mass Emergencies and Disasters*, 23(3), 159-175.
- Birleşmiş Milletler. (2015). BM Güvenlik Konseyi 2250(2015) sayılı karar. Haziran, 2023 tarihinde <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/413/06/PDF/N1541306.pdf?OpenElement> adresinden alındı.
- Birleşmiş Milletler Türkiye (n.d.). Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Çalışmalarımız. Haziran, 2023 tarihinde <https://turkiye.un.org/tr/sdgs> adresinden alındı.
- Caruana, C. (2010). Picking up the pieces: Family functioning in the aftermath of natural disaster. *Family matters*, 84; 79-88.
- Cabinet Office-Japan. (2015). Haziran, 2023 tarihinde https://www.bousai.go.jp/kyoiku/panf/pdf/WP2015_DM_Full_Version.pdf adresinden alındı.
- Clark, H. vd. (2020). A future for the world's children?. Haziran, 2023 tarihinde [https://www.thelancet.com/pdfs/journals/lancet/PIIS0140-6736\(19\)32540-1.pdf](https://www.thelancet.com/pdfs/journals/lancet/PIIS0140-6736(19)32540-1.pdf) adresinden alındı.
- Cumiskey, L., Hoang, T., Suzuki, S., Pettigrew, C., & Herrgård, M.M. (2015). Youth Participation at the Third UN World Conference on Disaster Risk Reduction. *International Journal of Disaster Risk Sci* 6, 150–163. <https://doi.org/10.1007/s13753-015-0054-5>.
- Dağlı, T., Akço, S., & Akbulut, B. (2021). *Salgın ve Doğal Afetler Sırasında Çocukların Korunması. Çocuk Hakları Örgütleri için Bir İzleme Raporu*. İstanbul: Çocuk Koruma Merkezlerini Destekleme Derneği (ÇOKMED).
- Gibbs, L., Mutch, C., O'Connor, P., & MacDougall, C. (2013). Research with, by, for and about children: Lessons from disaster contexts. *Global Studies of Childhood*, 3(2), 129-141.
- Gill, S., Gulsvig, L., & Peek, L. (2008). Children and disasters annotated resource list. *Children, Youth and Environments* 18(1), 485-510.
- Gordon-Hollingsworth, A. T., Yao, N., Chen, H., Qian, M., & Chen, S. (2015). Understanding the impact of natural disasters on psychological outcomes in youth from mainland China: a meta-analysis of risk and protective factors for post-traumatic stress disorder symptoms. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 11(2), 205–226. <https://doi.org/10.1007/s40653-015-0051-2>.
- Gökmenoğlu, T., Sönmez, E.D., Yavuz, İ., & Gok, A. (2021). Turkish Ministry of National Education school-based disaster education program: A preliminary results of the program evaluation, *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 52. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2020.101943>.
- Hart, R. A. (1997). *Çocukların Katılımı: Maskotluktan Yurttaşlığa*. Ankara: UNICEF Türkiye Milli Komitesi Yayınları.
- Hart, R. A. (2016). *Çocukların Katılımı: Genç Yurttaşları Toplum Kalkınması ve Çevre Korumasına Dahil Etmenin Teori ve Pratiği*. (Çev. T.Şener Kılınç). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Hoban, A., Lister, R., Bowie, J., Aspinall, L., & Proefke, L. (2019). *Shifting Power to Young People: How young people can lead and drive solutions in humanitarian action*. ActionAid and Restless Development.
- Lai, B. S., La Greca, A. M., Brincks, A., Colgan, C. A., D'Amico, M. P., Lowe, S., & Kelley, M. L. (2021). Trajectories of Posttraumatic Stress in Youths After Natural Disasters. *JAMA Network Open*, 4(2), e2036682.
- La Greca, A. M., Silverman, W. K., Vernberg, E. M., & Roberts, M. C. (Ed.). (2002). *Helping children cope with disasters and terrorism*. American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10454-000>.
- MEB. (2019). *Okul Tabanlı Afet Eğitimi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No: 6960.

- Mitchell, T. K., Haynes, N., Hall, Choong, W., & Oven, K. (2008). The roles of children and youth in communicating disaster risk. *Children Youth and Environments* 18(1): 254–279.
- Mitchell, T., van Aalst, M., & Villanueva, P.S. (2010). Assessing Progress on Integrating Disaster Risk Reduction and Climate Change Adaptation in Development Processes, *Strengthening Climate Resilience Discussion Paper No. 2*, Brighton: IDS.
- Nadkarni, M., & Leonard, R. B. (2007). Kids in need: immediate psychological support for children after a disaster. *JEMS : A Journal of Emergency Medical Services*, 32(5), 62–63.
- Norris, F. H., Friedman, M.J. & Watson, P. J. (2002). 60,000 Disaster Victims Speak: Part II. Summary and Implications of Disaster Mental Health Research. *Psychiatry* 65(3), 240-260.
- Nikku B.R., Sah N., Karkara R., & Ahmed S. (2006). *Child Rights Perspective in Response to Natural Disasters in South Asia: A Retrospective Study*. Regional Office for South and Central Asia, Sweden: Save the Children.
- Özmen, B., & İnce, Z. D. (2017). Okul Tabanlı Afet Eğitimi. *Journal of Resilience*, 1(1), 21-29.
- Peek, L. (2008). Children and Disasters: Understanding Vulnerability, Developing Capacities, and Promoting Resilience – An Introduction. *Children, Youth and Environments* 18(1), 1-29.
- Peek, L., Sutton, J., & Gump, J. (2008). Caring for Children in the Aftermath of Disaster: The Church of the Brethren Children's Disaster Services Program. *Children, Youth and Environments* 18(1), 408-421.
- Perrow, C. (2006). Disasters Ever More? Reducing U.S. Vulnerabilities. Rodriguez, H., Quarantelli, E.L. ve Dynes, R.R. (Ed). *Handbook of Disaster Research*. New York: Springer, 521-533.
- Ronan, K., Haynes, K., Amri, A., Towers, B., Alisic, E., Davie, S., Ireland, N., & Petal, M. (2016). Child-centred disaster risk reduction: Can disaster resilience programs reduce risk and increase the resilience of children and households? *The Australian Journal of Emergency Management*, 31(3), 49-58.
- Ronan, K. R., & Johnston, D. M. (2003). Hazards education for youth: A quasi-experimental investigation. *Risk Analysis: An International Journal*, 23(5), 1009-1020. <https://doi.org/10.1111/1539-6924.00377>.
- Simonds, E. A., Gobenciong, K. A. P., Wilson, J. E., Jiroutek, M. R., Nugent, N. R., & van Tilburg, M. A. L. (2022). Trauma functioning and well-being in children who receive mental health aid after natural disaster or war. *Children*, 9(7), 951. <https://doi.org/10.3390/children9070951>.
- Swiss Re (2007). *Natural Catastrophes and Man-Made Disasters in 2006: Low insured Losses. A Sigma Report*. Zurich: Swiss Reinsurance Company.
- Towers, B., vd. (2016). *Disaster resilience education: A practice framework for Australian emergency management agencies*. Melbourne: Bushfire and Natural Hazards CRC.
- United Nations. (2020). Policy Brief: The Impact of COVID-19 on Food Security and Nutrition. Haziran, 2023 tarihinde <https://unsdg.un.org/sites/default/files/2020-06/SG-Policy-Brief-on-COVID-Impact-on-Food-Security.pdf> adresinden alındı.
- UNICEF. (2013). Actions for Children and Youth Resilience: Guide for Governments Haziran, 2023 tarihinde https://www.unicef.org/lac/sites/unicef.org/lac/files/2018-06/CandY_guide_for_governments.pdf adresinden alındı.
- UNICEF. (2021a). The Climate Crisis is a Child Rights Crisis. Haziran, 2023 tarihinde <https://www.unicef.org/reports/climate-crisis-child-rights-crisis> adresinden alındı.
- UNICEF. (2021b). The climate crisis is a child rights crisis: Introducing the Children's Climate Risk Index. Haziran, 2023 tarihinde <https://data.unicef.org/resources/childrens-climate-risk-index-report> adresinden alındı.
- Wisner, B. (2006). *Let our children teach us!: A review of the role of education and knowledge in disaster risk reduction*. India: Books for Change.